

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ПОЛІТИКА — ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

Виконане дослідження дає можливість зробити узагальнюючі висновки і сформулювати практичні рекомендації.

На базі аналізу сучасного стану науково-технічного потенціалу України зроблено висновки про зміни як негативні, так і позитивні в ньому і оцінено, насамперед, із позиції досягнення ним відповідних якісних характеристик, здатних забезпечити зростання науково-технічного та економічного рівня країни.

При цьому виходимо не тільки з досягнутого рівня вітчизняного науково-технічного потенціалу, а також із урахуванням відповідних світових стандартів, які реально складаються в країнах із інноваційним типом економічного розвитку.

Аналіз підтверджує, що ефективність такої економіки в стратегічній перспективі на кілька порядків вища ніж сировинно-орієнтованої, саме такий тип економічного розвитку може забезпечити економічну й науково-технічну незалежність держави.

Дана загальна оцінка трансформаційних процесів науково-технічного потенціалу в Україні. Охарактеризовано окремі етапи трансформації науки України та виділені соціально-економічні фактори, що впливають на стан вітчизняної науки.

Доведено, що, починаючи з 1991 р., в Україні простежується тенденція до зменшення загальної чисельності зайнятих у науково-технічній сфері. Якщо у 1991 р. зайнятих основною діяльністю у сфері науки і техніки було 449,8 тис. осіб, то у 2003 р. — 173,0 тис. Особливо слід зауважити, що постійно зменшується чисельність науково-допоміжного персоналу. За період 1991—2003 рр. зайнятих у науково-технічній сфері зменшилося на 276,8 тис. осіб.

Доведено, що складне соціально-економічне становище науковців значною мірою зумовлює тенденцію до еміграції їх за кордон. Лише з 1996 р. по 2002 р. емігрувало 1168 науковців, з них докторів — 161, кандидатів — 1007. Еміграція помолодшала — емігрують не лише молоді кандидати, а й аспіранти.

Аналіз довів, що наука активно розвивається тоді, коли цілі, які визначаються керівництвом держави, адекватні витратам на науку. Питомі витрати на наукові дослідження в розрахунку

на одного науковця в Україні сьогодні втричі менші, порівняно з Росією, у 18 разів — з Бразилією, у 34 — з Південною Кореєю і в 72 — зі США. Цей параметр стає одним із важливих показників, оскільки обов'язково буде враховуватися при вступі до Європейського Союзу.

Обґрунтована необхідність регіонального та міжнародного співробітництва, яке сприяє прискоренню обміну досвідом та створення більш узгоджених наукових політик. У цьому напрямку велику роль відіграють національні академії наук, які об'єднують свої зусилля в міжакадемічне співробітництво, що прокладе шлях до створення як регіонального, так і європейського загального науково-технологічного простору.

Проаналізована договірно-правова база й особливості міжнародного науково-технічного співробітництва як на багатосторонньому, так і на двосторонньому рівнях. Найбільш активно розвивається співробітництво в рамках таких міжнародних організацій, як Європейський Союз, ЮНЕСКО, НАТО, європейська програма EUREKA та ін. Незважаючи на помітні успіхи у міжнародному науково-технічному співробітництві, встановлено, що Україні бракує гармонізації національного законодавства до європейських стандартів, певної системності у стратегії, що заважає їй певною мірою скористатися можливостями міжнародної науково-технічної співпраці для зміцнення своїх позицій серед розвинутих країн світу та Європи.

За результатами дослідження встановлено, що в Росії починає формуватися багатокомпонентна інноваційна структура, яка органічно поєднується з існуючою структурою науково-технічної сфери. До її складу поряд із такими крупними елементами, як наукогради, територіальні одиниці з особливим статусом (ТООС) і території науково-технічного розвитку (ТНТР), входять державні наукові центри (ДНЦ), а також відносно невеликі інноваційні центри, технопарки, венчурні фонди тощо.

Створення цієї структури ведеться за державної підтримки в рамках єдиної державної інноваційної та науково-технічної політики, яка не набула ще необхідної стабільності. На основі аналізу виявлено, що основними проблемами, які потребують вирішення, у Росії залишаються: поєднання інтересів держави з інтересами бізнесу, створення умов для широкого залучення вітчизняного й іноземного капіталу до інноваційної діяльності, підвищення попиту з боку підприємств на нові розробки й технології.

Вивчення досвіду сучасних тенденцій реформування науково-технічної сфери та створення відповідної інноваційної структури в Росії, в усякому разі, є цікавим для України, але його використання потребує неформального підходу та врахування особливостей як науково-технічного потенціалу України, так і економіки країни загалом.

А. Добровольська,
кандидат економічних наук

ТЕНДЕНЦІЇ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

У процесі дослідження постіндустріальних тенденцій світового розвитку було визначено, що:

Специфікою постіндустріальної трансформації є пріоритет якісних критеріїв розвитку над кількісними. Однак рівень їхнього проникнення в усі сфери суспільства (економічну, соціальну, культурну) в економіках, що за рівнем свого розвитку характеризуються як постіндустріальні, не є однаковим:

— постіндустріальна технологія охоплює потреби індустріального виробництва і поєднується з індустріальною ідеологією (стандартизація й уніфікація, кількість і доступність як синонім якості, пріоритет матеріальних цінностей і матеріального зиску);

— постіндустріальна технологія обслуговує потреби соціальної сфери, що знаходить своє відображення в ціннісних орієнтирах суспільства, яке пріоритети розвитку особистості ставить вище за економічну ефективність (не рівень, а якість життя; не концентрація знань та інформації в окремих секторах, а їхнє проникнення в усі сфери).

Сучасна фаза постіндустріального розвитку набуває екстенсивні риси. В той же час ступінь прояву тенденцій до зниження темпів економічного росту в країнах Заходу та Японії не є однаковою, що, з одного боку, можна вважати питанням часу (складові постіндустріального розвитку в європейських країнах почали формуватися пізніше, ніж у США), а з іншого — можна припустити, що її прояви можливо пом'якшити, поширюючи постіндустріальні цінності на ідеологію розвитку суспільства (політика стримування соціальної нерівності СС